

Rapporten All-Archeo bv 2529

Programma van maatregelen
Gent – Apostelhuizen

Natasja Reyns

Bornem
2025

Gemotiveerd advies

Het was tot op heden enkel mogelijk een bureauonderzoek (projectcode 2025L135) uit te voeren, omdat het onderzoeksgebied momenteel nog bebouwd is. De aanvraag van een sloopvergunning maakt deel uit van de vergunningsaanvraag waarvoor de archeologienota opgesteld werd. Het bureauonderzoek laat nog vragen open, waardoor verder archeologisch vooronderzoek nodig is (zie verslag van resultaten). Voor een afweging van de verschillende onderzoeksmethoden die nog in aanmerking komen, verwijzen we naar het onderdeel Onderzoeksmethode in het Programma van maatregelen (zie verder).

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Deze inschatting is gebaseerd op de ligging binnen de historische stadskern van Gent. Historische kaarten tonen aan dat vanaf de 16de eeuw het terrein minstens gedeeltelijk bebouwd is. Sindsdien is het terrein bebouwd gebleven, waarbij de open ruimte die aanvankelijk nog aanwezig was, uiteindelijk volledig werd ingenomen door bebouwing. Het is momenteel onduidelijk welke impact de historische en huidige bebouwing op het bodemarchief hebben gehad. Wellicht werd de toplaag van het bodemarchief aangetast. Dit, samen met inzicht in de bodemopbouw door onderzoek dat op het perceel ten noorden uitgevoerd is, geeft aan dat de kans klein is dat goed bewaarde natuurlijke aardkundige eenheden op het terrein bewaard bleven, waarin nog een goed bewaarde steentijd artefactensite aanwezig kan zijn. Sporen kunnen wel nog bewaard zijn gebleven. In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn ook al verschillende archeologische waarden gekend. Deze stammen voornamelijk uit de volle middeleeuwen tot de nieuwe tijd.

De geplande werken betekenen een ernstige bedreiging van het onderzoeksgebied in een zone van ca. 1284 m². Daaruit volgt dat bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig is in deze zone. We laten daarbij de locatie van de nieuwe liftputten die afzonderlijk gelegen zijn van het grootste deel van de werken buiten beschouwing omwille van de beperkte kenniswinst die hier te behalen valt.

Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

Administratieve gegevens

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

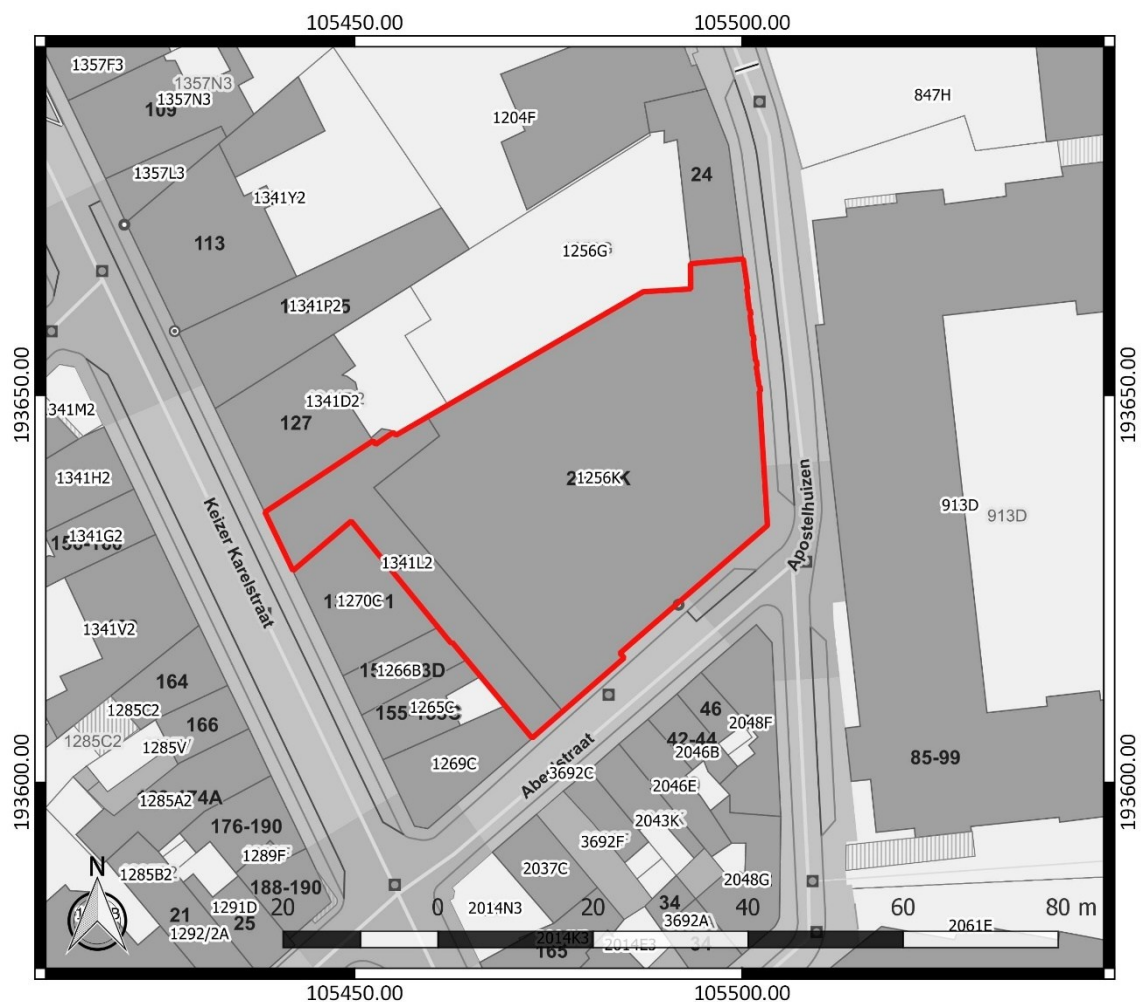
Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): provincie Oost-Vlaanderen, Gent, Apostelhuizen, Visserij

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 105438.43, 193605.74
- 105503.27, 193667.63

Kadastrale percelen: Gent, Afdeling 4, sectie D, nummer 1256K en 1341L2

Kadastraal plan:

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Aanleiding van het vooronderzoek

Zie 2.3.2 in het Verslag van resultaten.

Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Zie 2.4.4 in het Verslag van resultaten.

Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte, om een verdere inschatting te kunnen maken van de versturende impact van de geplande werken. Ook dient het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Waar bevindt zich de grondwaterspiegel?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn resten van de historische bebouwing, te zien op historische kaarten aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn relevante archeologische resten aanwezig binnen het onderzoeksgebied? Zo ja, is behoud in situ mogelijk of is verder archeologisch onderzoek nodig?

Onderzoeksmethode

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?

2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?

3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?

4° is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

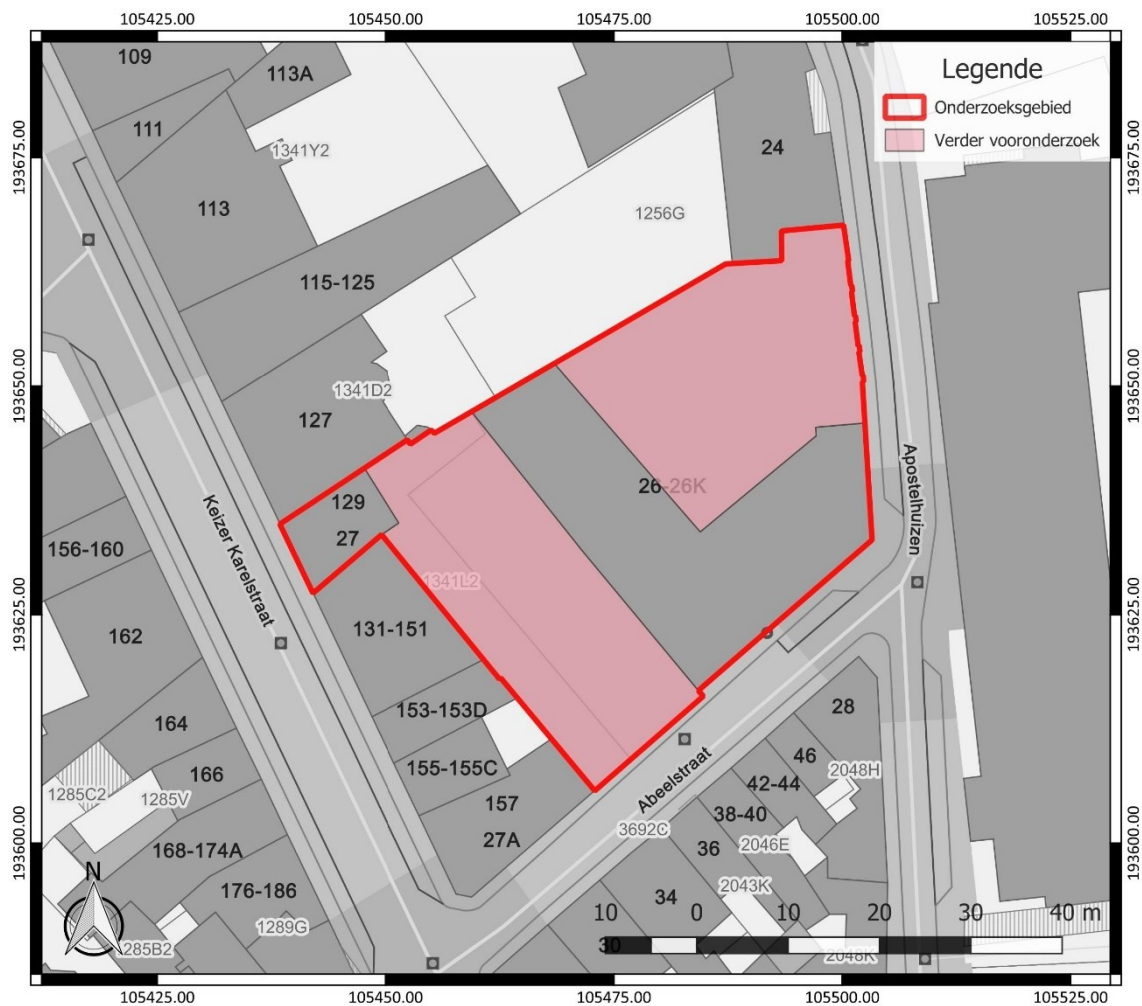
Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt. Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein bebouwd is.

Landschappelijk bodemonderzoek is mogelijk, maar we kunnen de bodemopbouw op het terrein al goed inschatten dankzij een proefputtenonderzoek dat ten noorden van het terrein uitgevoerd is. Meer inzicht in de bodemopbouw is ook mogelijk aan de hand van andere onderzoeksmethodes. Omdat het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite slechts laag ingeschat wordt en omdat er mogelijk een complexe verticale stratigrafie verwacht wordt, is het kosten-baten efficiënter om meteen over te gaan tot de uitvoering van een proefsleuvenonderzoek.

Een proefputtenonderzoek dient dus uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site met complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

De onderzoekszone beslaat steeds de oppervlakte van ca. 1284 m², zoals die afgebakend is op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek. De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de

voorgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk assessment beantwoord zijn.

Figuur 2: Nodig geachte maatregelen, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Onderzoekstechnieken

De geplande werken hebben een wisselende impact op het onderzoeksgebied. Dit betekent een verstoring tot op een diepte van maximaal 3,20 m onder het maaiveld. Daarom dient het bodemarchief tot op de effectieve verstoringdiepte + 30 cm buffer als bedreigd beschouwd te worden. Dit is de zone die onderzocht moet worden, of totdat alle aardkundige eenheden onderzocht zijn waarin archeologische sites in primaire positie kunnen voorkomen, die relevant zijn voor de vraagstellingen van het onderzoek.

Sloop bij historische bebouwing in het verleden

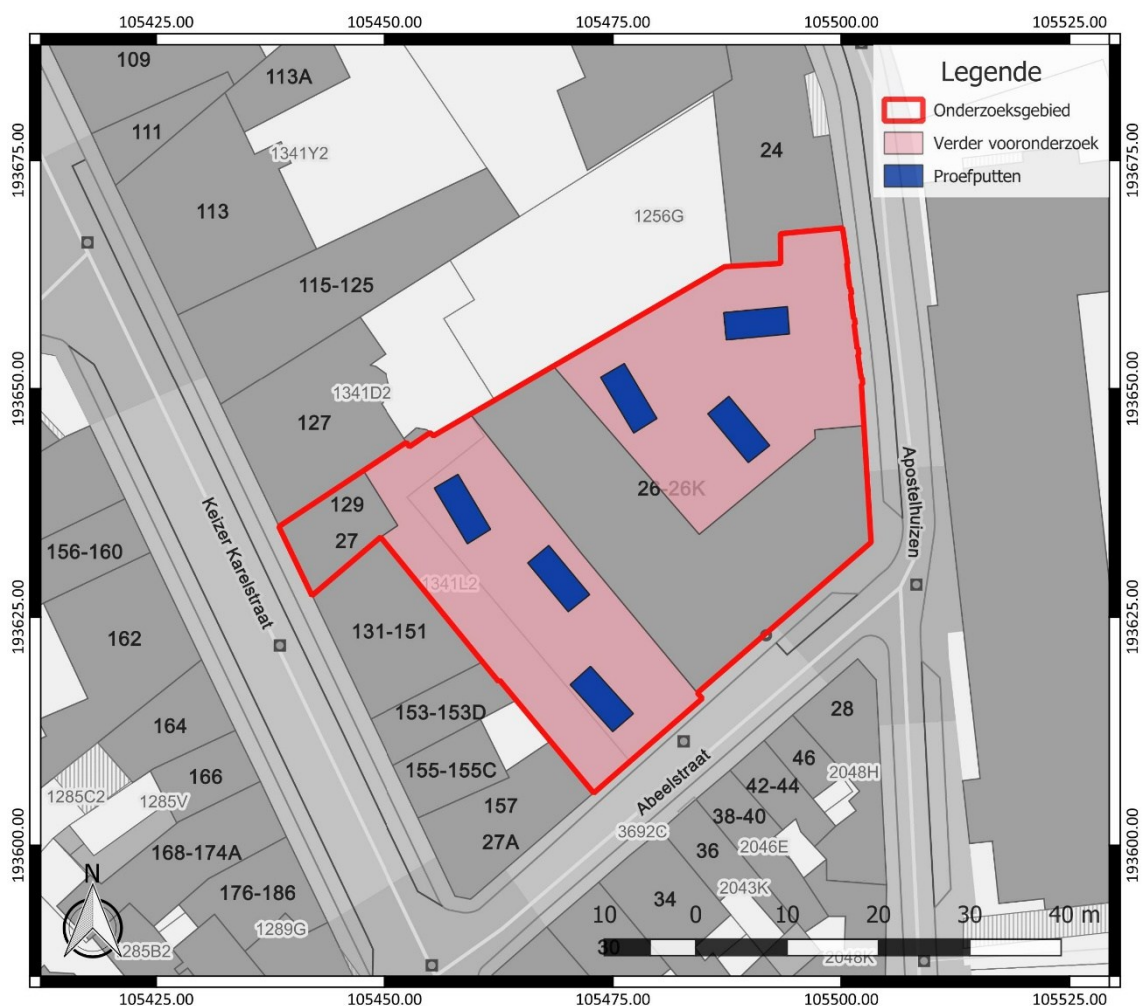
De sloop kan slechts uitgevoerd worden tot op het (oude) maaiveldniveau om schade aan archeologisch erfgoed te vermijden. Funderingen en andere ondergrondse structuren dienen te blijven zitten in afwachting van het archeologisch vooronderzoek. De sloop dient in functie van het proefputtenonderzoek onder begeleiding van de aangestelde archeoloog te worden uitgevoerd. Na het proefputtenonderzoek zullen de verdere voorwaarden voor sloop duidelijk zijn. Als een opgraving noodzakelijk is, dient de sloop uitgevoerd te worden in overleg met de archeoloog voor de opgraving. Indien geen opgraving noodzakelijk is, kan de verdere sloop uitgevoerd worden zonder bijkomende archeologische maatregelen.

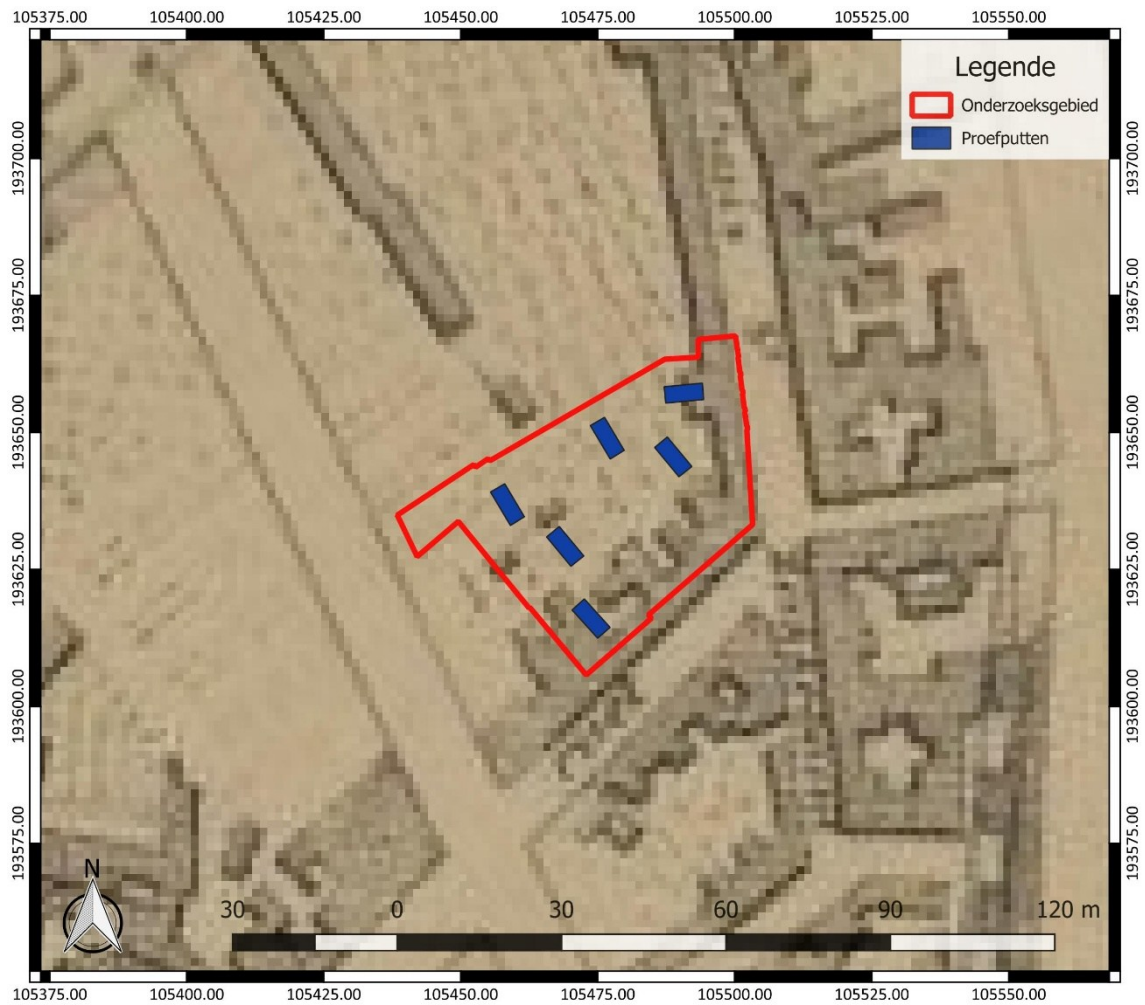
Proefputten

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Proefputten worden aangelegd met een opgravingsvlak per archeologisch relevant niveau om een zicht te krijgen op de stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zones. Elke proefput wordt gezien als een beperkte opgraving en dient zodanig geregistreerd te worden. Indien de natuurlijke ondergrond in tafonomisch primaire context niet bereikt kan worden, dient men per proefput enkele boringen of sonderingen tot 20 cm in de natuurlijke ondergrond in tafonomisch primaire context te plaatsen om de stratigrafie in kaart te brengen.

Er dienen zes proefputten aangelegd te worden. Ze hebben een lengte van 7 m en een breedte van 3 m (Figuur 3). Ze kunnen op een dieper niveau versmallen in functie van de veiligheid. De omvang van de proefputten is gekozen in functie van het behouden van voldoende afstand ten opzichte van de straatzijde en de nabijheid van de te behouden funderingen op het terrein. Op die manier wordt ca. 9,8 % van het onderzoeksgebied onderzocht. De dekkingsgraad en inplanting volstaan om voldoende gefundeerde uitspraken te doen over de rest van het terrein.

Er worden proefputten voorzien aan de straatzijde om te onderzoeken of resten van historische bebouwing bewaard gebleven zijn. Verder zijn ook proefputten op het achtererf voorzien om het landgebruik van deze zone te onderzoeken.

Figuur 4: Inplanting van de proefputten (blauw), weergegeven op het plan der stad Gent door B.J. en A.J. Saurel (www.cartesius.be)

Na uitvoering van het proefputtenonderzoek dient een evaluatie gemaakt te worden van de eventuele aanwezigheid van relevante archeologische sporen en een relevante archeologische vindplaats. Dit kan resulteren in een programma van maatregelen voor een opgraving. Dit houdt in het uitvoeren van veldwerk, de uitwerking van de opgravingsresultaten en indien dit aan de orde is, het uitvoeren van natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk die voor aanvang van het onderzoek met ingreep in de bodem reeds voorzien zijn.